

ACC. N:R

M. 9431: /-13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVLandskap: *Blekinge*Upptecknat av: *Gustaf E. Löfgren*Härad: *Östra*Adress: *Bot 72, Rödeby*Socken: *Rödeby*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1944*Född år *1874* i *Karlshamn**Stjärnor o. stjärnbilder.**s. 1-13. H. G. 15*

Skriv endast på denna sida!

Stjärnor och Stjärnbilder

Om Karlaravagnu, Stora Björnen
eller Gustbjörnan, som den också kal-
las här med sin hjästestäng.
Sjög vi under en färd till
Södra Hälöklödet, på mittfallet
en gång. Kroligen var Leon Konow,
som själa var med på resan,
så här:

"För sista gång gick Karlaravagnu under
den stjärn alltmör och mör i Svart-
farnh.

Och Södra Korset om sig för oss buder.
En prackfull stjärnbild med ett
prackfullt namn."

På hösten 1894 såg vi verkligen
denna stjärnbild synka ner bakom
horisonten för att vara borta från

vår synkrets under c. 9. nio månaders
tid. Det var under en "tångresa" till
Sydamerika och Sydafrika med
korvetten Balder.

De i gamla almanackan upp-
tagna stjärnbilderna var väl kända
av bl. a. den gamle blekingfiskaren.
Han kände även innebörden av alla
almanackans anvisningar och krume-
lurer och behjånade sig också av dem
under sina fiskefärder långt ut till
sjöns. Visseligen gjorde han sällan
några anteckningar, och behövde det
ej heller, ty han ägde ett fenomenalt
minne. Exemplariskt viste han, att 1867 års
söndagsbokstao var F. I minnet hade
han också en väs: "Ålla de dagar Gud
böd Eder gå Kristligt fram att den fulländade"

Med Lillhjälps ou söndagsbakstarm, den
citerade versen samt handens och
fingrarnas leder, kunde han bestäm-
ma namnet på en viss dubbelrik
som hilst. Han hade reda på att
Uranus det året 1867 uppehåll sig
i Tvillingarnas stjärnbild. samt stod
i söder den 30. juni. Saturnus var
ju bland Vågens stjärnor och när-
made sig Skorpionens i slutet av
samma år. Han stod i söder den
12. maj midnatt. Jupiter var först
i Skenbockens och sedan i Vatten-
mannens stjärnbild. Han stod i
söder den 26. augusti på natten.
Mars var på vandring i en var-
kuten fjärd, men stod i söder den
~~den 10. september~~ 26 augusti på natten.

Kenus var från början "Morgonstjärnan" till den 25. september men blev där-
efter "Aftonstjärnan". Han beskym-
des av Männen den 1. maj 1867.

Lidant hade den gamle fiskaren väl
reda för bl. a. Genom att år efter år
flitigt laga del av almanackans
anvisningar för sjöar och pla-
nters vålland vandringar, för be-
svär — ike minst solens-
och månens — kunde han med
bistånd av dessa och andra an-
visningar bestämma vädersturen
och med säkerhet styra sin
lilla farkast långt ut för det
annars så villande havet.

För att ej besväras av kölvatten
i sin lilla fiskerbåt (Blekingska),

Som alltid fanns i stärr eller mindre
många betjänade han sig av
s. k. "trall" eller "tälja". På ett av
skallens släthyrtade bräder var
en kompassens inristad. Den var
färdig med hel- halv och kvartslin.
Nord och sydstricken sammanföll med
bådens längdaxel. En kompass in-
nesluten i en kappardosa hade han
en gång haft till lams. Deviasionssta-
ället hade han däreför — i skallen!
Någon missvisning förkom — prak-
tiskt taget — ej. Vid vindkastning
i märken och dimma gav han akt
på dyningarna. Han hade ett skarpt
nosdrag. Han kunde vandra sig till
land på flera nautiska mils av-
stånd. Marken behövde han sällan
anlita.

Han "kände" vad tiden led beroende av
både sol, mån, stjärnor och planeter.
Under en långt färd i mörker
och dimma, under en kryssning
upp mot Helsingstjärnen, yttra-
de gubben lakoniskt: "Vi har Hass-
lö flöjtar kranbäcksvissan om bekvä-
ma två kabellängders avstånd.
Vi ä' snart hemma om!" Det gick,
som han sagt, trots varierande
vindstyrka. Lign och säcken satt han
vid sin postkult, men var dock all-
tid vaksam, som en frana. Hans
väl utvecklade hjärna arbetade
perfekt. Båten avdrift eliminerade
han genom looring då och då,
när omständigheterna var gynnsam-
ma härför och tillät en sådan manövrering.

Hans uthållighet och fysiska styrka
var häpnadsväckande. Han fruktade
endast Gud, försökte leva efter Hans
bud och läste sin bibel omväx-
lakt. varje ledig stund. Sina barn,
som ofta voro många, uppfostade
han i örensstämmelse härmed.
Satta allt om den gamle bekins-
fiskarn i gemen.

Polstjärnan.

På grund av jorden många olika
rörelser f. ex. Flammant till ju ej jord-
axeln sammanfalla med världaxeln
fullständigt. Hon har ju även en vagg-
ande gång när hon smurar! Bort-
sett härifrån är väl Polstjärnan även
Kardstjärnan.

Venus är ju såväl morgon- som aftonstjärna.

Arcturus känner vi till. Han ligger dock i närheten av den bortom Kräftans vändkrets. Bortom Eklipslikan anskår Orions bälte Himmelskraton och Hildens yttersta stjärna Rigel, strålar med en underbar glans! Här säger man: "De tre vise männen." Tvillingarna synes ligga på gränsen av Kräftans vändkrets och Kapella långt sömmerfärdensamma. På eller i närheten av Vintergatan. Plejaden här är kallad för Gustfjärnan. Denna stjärnhild består ju av sju stjärnor. Den största av dem, centrumstjärnan, kan med fog kallas för stjärntoppen. Stjärnbilden kan liknas vid ett roterande hjul! Sirius i Stora hundens stjärnbild är nära Pkenbackens vändkrets.

Vintergatan.

Det var långt sedan allmogens härskader
kände att Vintergatans stjärnhäror blott
var hål i himlavalvet genom vilka
himmelstygget sparsamt utstrålade.
Kanske tror man sig veta, att den
utgöres av s. k. "Spiralnebulosa" och
att bortom vår Vintergata finnes
andra dylika "gator" i ∞ .? —

Stjärnornas utseende och rörelser.

Ofte får man här höra någon yttra: "Det
är stjärnklart i afton." "Stjärnhimlen
strålar med en underbar glans." Eller:
"Idag på morgonen färdades vi fram
i de bleka stjärnans glans, som
snart slökade." En stjärna släcker
när kain slog sin broder Abel ihjäl
och en färska skymning föll över Jorden.
"Den skall åter ljändas när kainsmärket upplösas!"

Vår åra är: att stjärnorna följir
samma eviga lagar, som i vårt
solsystem. Vår Gud höll en gång
på att locka sig. Männan förenade
sig med Jorden. Land överbamnades
av hav. Syndafloden hade kommit. + 7-
bland hösomflös, ibland harpornas!
En lång period var Jorden utan Ma-
on. Låtkorn var nye drabant inom
Jordens dragningkraft. Den närmast
ass allsmir och mer. En gång blir
det nog en ny syndaflo. Till sist
skall väl även Jorden förenas med en
större planet. Färfärdändring sker ju
stundligen inför våra ögon i skott
som i smält. Förändring är ett uttryck
som vi ofta får höra. Det är iden-
tiskt med färfärdändring. enligt vår
övertygelse!!

Vi tro ej att några stjärnor falla ner på
vår lilla planet. Men det är ej endast
meteoriter som träffar oss. Måktiga
strålar komma från världsalltet!
'Kraft och materia' från Kosmos!

"Han är född under en lycklig
stjärna!" säger man här om en fram-
gångsrik person.

V. Efter ett ofta och noggrant ha observerat
vissa stjärnbilders olika ställning
i förhållande till horisonten under
olika månader, dagar och timmar
under årens lopp kan man tillslut
måhända bliva så erfaren, att man,
som den gamle blekingsfiskaren, kan
bestämma tid och väderstuck blott genom
att titta på stjärnorna! Vår egen välsignade
stjärna, Iken, står ju alltid rätt i söder kl. 12 m.d.

VI. När åskan går och Tor-Jönt här
ljuda i fjärran, kan man genom
att iakttaga kunniga "Torsvagnen"
känna vägen över Vintergatan eller ej.
Sluta sig till att den skall när-
ma eller fjärma sig. Bondepartikens
väderleksmärken tycks ej gälla om
mora. Vid ny skall man på det som
skall bära flukt över jorden. Ett
annat vid nedan säger man här.

VII. En stjärnklar natt 1914 - innan "världskriget" bröt ut - såg jag från fartygsbyggen
ett starkt lysande sken + kom ut el. milor?
över Germany's himmel. Jag tänkte då på
Krig och kommande olyckor.

En sextioårig dam, som vill fäbli
okänd, har nyligen berättat för mig
följande: För mer än femtio år

Sedan gick jag och en annan sjuttio-
årig jänka ut och räknade stjärnor på
himmelen. Det var under Sju Mars-
dagar i följd. En kvällen å bad-
lyskaden vi räknade sju stjärnor, vilka
som mest, men på den sjunde
marsdagskvällen såg vi ej mer än
sex stjärnor. Men vi sågo samtidigt
något annat. Det var en stjärna
som föll, med en bedörande knall,
ned i sjön Vättern Ljuskenet var
så starkt att det bländade oss för
en lång stund och jag hörde min
väninna slå ihop händerna och
ropa: "O, Jesus! Han kommer!"

Fad de önskat se, ville hon ej
amtala för mig, men att hon fort-
farande är "ogift", det vet jag.